

**PRIMERA APROXIMACIÓ A LA HISTÒRIA
DE L'ESGLÉSIA A LA COMARCA DEL MONTSIÀ:
EL CAS DE MASDENVERGE I SANTA BÀRBARA
(1833–1840)**

Juan Domingo Farnós i Miró

M^a Asunción Ferré i Vives

Joan Carles Lleixà i Caballé

M^a José Roda i Sanz

Introducció

La quasi total absència d'estudis monogràfics i d'una acurada investigació històrica a l'entorn de la història de la comarca del Montsià, especialment pel que fa a poblets i parròquies petits, ens ha portat a iniciar un coneixement de les fonts fins ara desconegudes dels arxius de Masdenverge i Santa Bàrbara.

Els anys estudiats corresponen al període 1833–1840 i coincideixen amb la primera guerra carlista durant la qual aquestes terres foren primeres protagonistes. Són set anys de guerra continuada que afectà tots els habitants i pobles de les nostres contrades i de la qual ha quedat un reduït testimoni en els arxius de les nostres parròquies.

L'elecció d'aquests dos pobles no ha estat feta a l'atzar. Hem estat investigant en altres arxius però la seva documentació era molt actual, ja que a la majoria de les parròquies es cremaren els documents durant la guerra civil; aquest fet ens va fer decidir per les parròquies de Masdenverge i Santa Bàrbara, que eren les que conservaven una informació més antiga.

Hem dit que aquesta és una primera aproximació a la història de l'església a la comarca del Montsià, i diem primera perquè pot anar seguida d'altres estudis posteriors, però també diem primera perquè el nostre és el primer petit estudi d'aquest tipus que realitzem i la veritat és que no hauria estat possible sense l'ajut del doctor Josep M^a Sabaté (professor de la Universitat Rovira i Virgili) i l'apreciable col.laboració dels rectors de les comunitats parroquials de Masdenverge i Santa Bàrbara: mossens Albert Gasulla i José Joaquín Tena Millán, respectivament. A tots tres, moltes gràcies.

Descripció física dels Llibres

MASDENVERGE

Hi ha dos llibres, l'un de baptismes i l'altre de defuncions. "*El llibre de baptismes*" mesura 21 cm d'ample x 31,5 cm de llarg. Les cobertes són fetes de cartró, folrades de paper encerat i està lligat amb dues cintes de roba. És escrit en lletra gòtica tant la portada com l'interior. Al llom porta la inscripció "Baptismes de 1815 a 1851" i aquest és el llibre B.1; consta de 220 fulls, més un índex de 13 fulls. El primer full comença l'any 1876 com un afegit, per a després continuar el que és la veritable presentació del llibre, amb un text escrit en el qual es fa referència al bisbe de Tortosa, Ilmo. Sr. D. Manuel Ros de Medrano i el seu primer vicari coadjunt mossèn Josep Antonio Sogues, patrimonista de Traiguera.

El primer baptisme consignat és del 22 de setembre de 1815, que és el de Mauricio Salvador Tomás. El darrer correspon al de M^a Cinta Accencia, el dia 11 d'octubre de 1851.

El primer baptisme de l'any 1833, començament del període estudiat, consta en el full núm. 75 i és el de Pablo Accensi, el 15 de gener, i fou a càrrec de mossèn Vicente Aleyxandri. El darrer de l'any 1840 és en ell full núm. 130, correspon a José Espuny i data del 15 de desembre.

Els diferents vicaris que signen els documents baptismals durant el període comprès entre 1833–1840 són els següents: Vicente Aleyxandri, Josep Pla, Vicente Climent, Joaquín Figueres, Ramón Montrós, Francisco Tolós i Miquel Vidal.

"*El Llibre de Defuncions*" físicament presenta gairebé les mateixes característiques que el Llibre de baptismes. Mesura 21 cm d'ample x 31,5 cm de llarg. Les cobertes també són fetes de cartró i folrades de paper encerat; és lligat amb dues cintes de roba. Tant la portada com l'interior són escrits en lletra gòtica. Aquest llibre, al llom té, una inscripció il·legible seguit dels nombres I i II. També hi ha inscrit "Defuncions de 1815 a 1851". Aquest és el llibre D. En la portada diu el que segueix: "Libro de Difuntos que empieza el día 7 de octubre y concluye el día 4 de mayo de 1930. Libro 2º de Difuntos que empieza el día 18 de enero de 1839 y concluye el día 8 de septiembre de 1851".

Consta del llibre primer, que va des del full núm. 1 fins al núm. 48, més un índex ("de los escritos en este quaderno") de 7 fulls. Inclou també un text que fa referència a la "Santa visita del Ilmo. Sr. D. Joseph Adell padrino de los confirmados", de 3 fulls. També hi ha la "Santa visita que hizo el Ilmo. Sr. D. Víctor Damián Sáez, dignísimo Obispo de Tortosa el 13 de mayo del año 1830", de 3 fulls. A més a més, hi ha 2 fulls amb casaments i després comença

el llibre segon, que és de l'any 1839. Comença en el full núm. 1 i arriba fins al full núm. 43, després hi ha un full en blanc i a continuació un índex de l'any 1839 fins al 1851, de 7 fulls.

La primera defunció del Llibre Primer és la del 7 d'octubre de 1815 i fou la de Josep Llasat. La darrera fou la de la pàrvula Josefa Ferre l'11 d'abril de 1838.

La primera defunció del llibre segon és la de Joaquina Barberá (pàrvula) i data del 18 de gener de 1838. La darrera defunció data del dia 8 de setembre de 1851 i correspon a Josep Roget.

Pel que fa al període estudiat, la primera defunció de l'any 1833 fou la de Francisco Roig el dia 5 de febrer i la darrera defunció de l'any 1840 correspon a José Tomás, el dia 8 de desembre; aquest consta com a albat.

Els diferents vicaris que signen els documents de defuncions durant el període comprès entre 1833-1840, a Masdenverge, són els següents: Vicente Alexandre, Josep Pla, Ramón Montrós, Francisco Tolós, Miguel Vidal i Antonio Sogues. Aquests consten en el llibre segon. Recordem que el llibre primer és fins a l'any 1838 i el llibre segon comprèn des de 1839 fins a 1851.

SANTA BÀRBARA

El municipi de Santa Bàrbara té un llibre únic per a baptismes i defuncions, les mesures del qual són 24 cm d'ample x 35 cm de llarg. Les cobertes són fetes de cartró, folrades amb tela de color negre. Al llom, i fet amb lletra d'impremta daurada, hi ha inscrit a la part superior "Parròquia de Santa Bàrbara" i, a la part inferior, "Registro de Bautizados, de Matrimonios y Defunciones". A la part més inferior hi ha el nom d'un prevere "José Arasa Prco."

En el primer full ens diu que aquest llibre el va fer l'any 1913 el prevere José Arasa Barberá. Al començament del llibre, del full núm. 5 al full núm. 19 hi trobem "unas notas históricas". En els fulls núm. 20 i 21, "los ascendientes del presbítero D. José Arasa Barberá". A partir del full núm. 22 comencen "los Bautizados" per ordre alfabètic, començant per la lletra A i fins al full núm. 459. A partir del full núm. 461 comencen els matrimonis i és escrit fins al núm. 567; després hi ha fulls en blanc fins en el full núm. 580.

Les defuncions comencen en el full núm. 581 i acaben al núm. 704.

El primer baptisme de l'any 1833 correspon a José Marcelino Espuny Figueres en el full núm. 178. El darrer de l'any 1840 és el de José Juan Joaquín Cid, en el full núm. 116.

Les defuncions de l'any 1833 comencen el 14 de gener i la primera és la de Teresa Arasa Clua en el full núm. 582 i la darrera és en el full núm. 638 i pertany a Vicenta Gimeno Ferré, el dia 22 de desembre de 1840.

Aquest llibre és una transcripció feta per l'anomenat prevere José Arasa

Barberá l'any 1913 i abraça des de l'any 1815 fins al 1931. No apareixen els noms dels capellans que signaren els documents originals.

PETITA MOSTRA DELS LLIBRES UTILITZATS

LIBRO DE DEFUN

TOS DE LA PARROQUIAL IGLESIA DE
N.^a S.^a DEL ROSARIO DE

MAS-DE-VERGE.

empieza el año-MDCCCXXXIX.
siendo vicario de ella D.^r Fran.^{co}
Totós Patrim.^{ta} de Canet.

1839

<p>En la Iglesia ayuda Parroquia de Masdenverge a los diez y ocho dias del mes de Setiembre del año mil ochocientos treinta y ocho: Yo el abayo firmado Vicario de ella Bautizo solemnemente y puse por nombre Joaquin a un niño que nació a las quatro de la tarde anterior hijo legitimo de Joaquin Martí de esta y de Teresa Cavalle de Tortosa conyugales. Abuelos paternos. Jose Martí y Bontusa Ferras, Maternos. Jayme Cavalle y Teresa Cardona ambos de Tortosa. Padrinos fueron Joaquin Ferras y Rosa Cavalle a los que advierte el Parentesco Espiritual y lo demas que previene el Ritual Diocesano. Y lo firmo <i>h[ab] ut supra</i>.</p> <p style="text-align: right;">Francº Tols Ricº</p>	<p style="text-align: right;">115</p> <p style="text-align: right;">31</p> <p style="text-align: right;">Joaquin Martí.</p> <p style="text-align: right;">H.</p>
<p>En la Iglesia ayuda Parroquia de Masdenverge a los veinte y un dias del mes de Octubre año mil ochocientos treinta y ocho: Yo el abayo firmado Vicario de ella Bautizo solemnemente y puse por nombre Salvador a un niño que nació a las diez de la noche anterior, hijo legitimo de los conyugales Jose Antonio Ferras de esta y Josefa Ferras de Tortosa. Abuelos paternos, Manuel Ferras de esta y Antonia Juan de Tolosa conyugales, Maternos, Jayme Ferras y Josefa Barbeza a ellos de Tortosa fueron padrinos Salvador Ferras y Teresa Cuato a los que advierte la obligacion de emparentado de doctrina eclesiastica y lo demas que previene el Ritual Diocesano. Y lo firmo <i>h[ab] ut supra</i>.</p> <p style="text-align: right;">Francº Tols Ricº</p> <p style="text-align: right;">Valga lo supra vincado</p>	<p style="text-align: right;">32</p> <p style="text-align: right;">Salvador</p> <p style="text-align: right;">Ferras.</p> <p style="text-align: right;">H.</p>
<p>En la Iglesia ayuda Parroquia de Masdenverge a los veinte y nueve dias del mes de Octubre año mil ochocientos treinta y ocho: Yo el abayo firmado Vicario de ella supli las ceremonias del s[an]to Bautismo y puse por nombre Jayme a un niño que nació a las quatro y media de la mañana y fue bautizado en caso de necesidad por su abuela Mariano Cavalle. Hijo legitimo de Jayme Subiatz y Teresa Cavalle conyugales. Abuelos paternos Jayme Subiatz y Rosa Barreza conyugales de Tortosa. Maternos, Mariano Cavalle y Antonia Meria de esta. Padrinos fueron Mariano Cavalle abuelo y Francisca Pascicello. Y lo firmo <i>h[ab] ut supra</i>. Los advierte la obligacion que previene el Diocesano</p> <p style="text-align: right;">Francº Tols Ricº</p>	<p style="text-align: right;">33</p> <p style="text-align: right;">Jayme</p> <p style="text-align: right;">Subiatz</p> <p style="text-align: right;">H.</p>
<p>En la Iglesia ayuda Parroquia de Masdenverge a los diez y siete dias del mes de Setiembre año mil ochocientos treinta y ocho: Yo el abayo firmado Vicario de ella Bautizo solemnemente y puse por nombre Gabriel a un niño que nació a las doce horas de la noche anterior hijo legitimo de los conyugales Agustín Gimeno y Miquela Barbeza. Abuelos paternos Gabriel Gimeno y Francisca Adell, conyugales. Maternos, Vicente Barbeza y Miquela Ferras, conyugales. Padrinos fueron Agustín Ferras y Magina Gimeno, a los que advierte el Parentesco Espiritual y lo demas que previene el Ritual Diocesano. Y lo firmo <i>h[ab] ut supra</i>.</p> <p style="text-align: right;">Francº Tols Ricº</p>	<p style="text-align: right;">34</p> <p style="text-align: right;">Gabriel</p> <p style="text-align: right;">Gimeno</p> <p style="text-align: right;">H.</p>

Full del llibre de baptismes - Masdenverge

250.

FULL DEL LLIBRE DE NAIXEMENTS - SANTA BARBARA

I

Mayo	1823	Maria Pascuala	Triguierdo Gasol	Salvador	Comasa	1
Septiemb.	1824	Eeresa	Triguierdo Gasol	Salvador	Comasa	2
Diciemb.	1831	Comasa dels	Inocens "	"	"	3
Marzo	1834	Maria Cinta	Triguierdo Gasol	Salvador	Comasa	4
Diciemb.	1852	Juan Bautista	Inocente "	"	"	5
Abril	1872	Rosa	Inocente Pla	Juan	Vicenta	6
Noviemb.	1873	Juan	Inocente Pla	Juan	Vicenta	7
Enero	1877	Maria	Inocente Pla	Juan	Vicenta	8
Julio	1878	Ramon	Igual Boix	Ramon	Paula	9
Septiemb.	1878	Erinidad	Inocente Pla	Juan	Vicenta	10
Agosto	1880	Estrique	Igual Boix	Ramon	Paula	11
Enero	1882	Maria Cinta	Inocente Pla	Juan	Vicenta	12
Diciemb.	1884	Maria Anuncion	Inocente Pla	Juan	Vicenta	13
Noviemb.	1890	Maria Cinta	Ibo Boig	Daniel	M ^a Cinta	14
Enero	1896	Maria Francisca	Inocente Puig	Juan	Francisca	15
Noviemb.	1897	M ^a Cinta Josefa	Inocente Puig	Juan	Francisca	16
Noviemb.	1899	Erinidad Fran ^a Boig	Inocente Puig	Juan	Francisca	17
Diciemb.	1899	Francisco	Ibo Boig	Daniel	Cinta	18
Abril	1902	Francisca Remedio	Ibo Boig	Daniel	Cinta	19
Agosto	1902	Juan Gabriel Jose	Inocente Puig	Juan	Francisca	20
Febrero	1906	Jose Daniel	Ibo Boig	Daniel	Cinta	21
Junio	1907	Maria Cinta	Inocente Puig	Juan	Francisca	22
Diciemb.	1908	M ^a Carmen Agusti.	Inocente Puig	Juan	Francisca	23
Mayo	1913	Joaquina	Inocente Puig	Juan	Francisca	24
Agosto	1921	M ^a Anuncion Adala	Inocente Puig	Juan	Francisca	25

646.

J

FULL DEL LLIBRE DE DEFUNCIONS

SANTA BÀRBARA

Juan	Joaque Gonzales	Juan	Paula	"	5	Octubre	1825
Blaí	Jesús Ferré	Blaí	Tomasa	"	15	Diviem.	1839
"	Juan "	"	"	"	10	Mayo	1843
M. Dolores Muz.	Jesús Ferré	Blaí	Tomasa	"	6	Abril	1853
Rosa	Jordi' Maria	Juan	Jacinta	Blaí' Altinent	2	Octub.	1865
Josefa M ^{rs}	Jordi' Castilla	Esteban	Josefa	José' Sanchez	2	Novero	1868
José'	Juan Blanguet	José'	Josefa	"	11	Agosto	1868
Felicio	Jacq' Luvall	Lorenzo	Antonia	"	6	Febrero	1869
Julia Lleina	Jesús Arasa	José'	Manuela	"	2	Febrero	1880
Blaí de	Jesús "	"	"	Tomasa Ferré	8	Junio	1884
José'	Jesús Ferré	Blaí	Tomasa	Manuela Arasa	3	Agosto	1885
"	José'	"	"	"	12	Agostim	1886
Antonia	Julia Mir	Bautista	M ^{rs} Rita	Concha Langa Mir	18	Diviem.	1887
Ismaís	Jordi' Boig	Tomás	Josefa	"	10	Octub.	1893
Julia Lleina	Jesús Ferré	Blaí	Tomasa	Joaquín Colla	23	Novero	1896
Juan Blaí	Julia Langa	Antonio	M. Cinta	Francisca Coll.	16	Noviem.	1896
José'	José' "	"	"	"	18	Julio	1897
Simón	Juan Ferré	Simón	Lucana	Joaquín Durall	20	Julio	1898
Juan	Jordi' Martí	Simón	Encarnación	"	8	Agosto	1899
Agustín	Jordi' Maigí	Agustín	Maria	"	31	Diviem.	1899
"	Juan	"	"	"	1	Julio	1901
José'	Jordi' Maigí	Agustín	Maria	"	20	Octub.	1906
Josefa	Jordi' Martí	Simón	Encarnación	"	17	Octub.	1907
M. Cinta	Jordi' Fabra	Tomás	Josefa	"	18	Julio	1908
Agustín	Jordi' Garcia	Manuel	Paula	Maria Maigí	29	Julio	1911
Virgínia	Tomás Borrás	Francisco	Francisca	Bautista Juan	27	Febrero	1850
Cecilia	Tomás Ferré	Blaí	Tomasa	Antonio Mascheví	16	Octub.	1913
Llaura	Jordi' Ferré	Bautista	Concepcion	"	22	Octub.	1924
M. Cinta	Jesús Ferré	Blaí	Tomasa	Glauco Gyseny	17	Abril	1926
Yigénia	Jesús Ferré	Blaí	Tomasa	Antonio Castilla	22	Diviem.	1927



Página 1.^a

1
Toaquina
Barbosa
D. p^{va}

En la Yglesia ayuda Parroquia de Masdenverge a los diez y ocho dias del mes de Enero año mil ochocientos treinta y nueve: Yo el abajo firmado Vicario de ella di sepultura Eclesiastica en el cementerio de la misma al cadaver de Toaquina Barbosa paravula hija legitima de los consortes Toaquina Barbosa y Juan Cirica Barbosa murió el dia anterior y lo firmo fha ut supra.

Fran.º Folos Vicario

2
María
1
e parios
D. p^{va}

En la Yglesia ayuda Parroquia de Masdenverge a los diez y nueve dias del mes de Enero año mil ochocientos treinta y nueve: Yo el abajo firmado Vicario de ella di sepultura Eclesiastica en el cementerio de la misma, al cadaver de María Juanos paravula hija legitima de los consortes Toré Antonio Juanos de esta y de Antonia Ana de Fontosa. Murió el dia anterior y lo firmo fha ut supra.

Fran.º Folos Vicario

3
María Cinta
Pata
D. p^{va}

En la Yglesia ayuda Parroquia de Masdenverge a los treinta y un dias del mes de Enero año mil ochocientos treinta y nueve: Yo el abajo firmado Vicario de ella di sepultura Eclesiastica en el cementerio de la misma al cadaver de María Cinta Pata paravula hija legitima de los consortes Tomas Pata y Juana Muro de esta Parroquia. Murió el dia anterior y lo firmo fha ut supra.

Fran.º Folos Vicario

4
Jayme
Miravalls
No. 15
En el de Mayo
2 Duos.
Cumplido
Folios

En la Yglesia ayuda Parroquia de Masdenverge a los nueve dias del mes de Mayo año mil ochocientos treinta y nueve: Yo el abajo firmado Vicario de ella di sepultura Eclesiastica en el cementerio de la misma al cadaver de Jaime Miravalls consorte que fue de Josefa Roig de esta Parroquia, hijo legitimo de Jayme Miravalls e Isabel Homedes del Fontosa. Murió el dia anterior despues de haber recibido los Santos Sacramentos de Penitencia Viatico y extrema Union. Hizo testamento en mi poder y lego para bien de su alma veinte duros Plata Valen.º lo le celebraron las tres Misas de cuarenta Duos. presente feaca dia y cabo de año. De que certifico fha ut supra.

Fran.º Folos Vicario

El poblament a les parròquies de Masdenverge i Santa Bàrbara

El període estudiat, 1833–1840, correspon a l'època de la primera guerra carlina. En aquesta primera meitat de segle, superats ja els efectes negatius de la guerra del Francès, l'evolució demogràfica general tendeix a l'alça.

Les causes d'aquest augment poden ser degudes a una millora de les condicions sanitàries, com podria ser la introducció de la vacuna contra la pigota. Una altra causa, segons diuen els historiadors com Jordi Nadal, és que els casaments eren més freqüents i la fecunditat més elevada, ja que hi ha un canvi en la manera de pensar de la gent; sembla ser que ara ja no es mira l'origen social i s'accepten casaments entre gent més desigual socialment parlant. Segons diuen, la guerra del Francès va influir positivament en aquest canvi de perspectives socials, va trencar una mica les antipaties locals, obstacle que abans era insuperable per a la unió de les famílies.

Observant les dades de la població de *Masdenverge* veiem com destaca el màxim assolit l'any 1835 amb 47 naixements, dels quals 22 foren homes i 25 dones. L'any 1840 també s'arriba a una xifra prou important de naixements, 44 en total, 23 dels quals són homes i 21 dones. Això podria ser una conseqüència de l'acabament de la guerra carlina: els homes tornen a casa i la situació del país es normalitza.

A la població de *Santa Bàrbara* el màxim de naixements s'aconsegueix l'any 1837 amb 75, 40 dels quals són dones i 35 homes. Aquest màxim destaca molt perquè es troba enmig de dos anys amb un nombre de naixements molt baix. La tendència a l'alça del final del període estudiat també s'observa en la població de Santa Bàrbara, on hi ha una recuperació després de la forta devallada de l'any 1838.

Una causa de l'augment poblacional la trobem en la baixada de la mortalitat. A Masdenverge, el mínim de defuncions produïdes durant aquest període (1833–1840) es dona l'any 1838 amb 14 defuncions, 4 de les quals són homes, 2 són dones i 8 són albat (morts menors de 7 anys, també anomenats, en els llibres consultats, "párvulos").

A la parròquia de Santa Bàrbara, el mínim d'òbits es produeix l'any 1839 amb 14 defuncions.

Tot i que la població anà augmentant de mica en mica i el creixement vegetatiu sempre fou positiu, no podem dir que la població de les nostres terres tingués un creixement espectacular. Hem de tenir en compte que, segons la Relación de Vicent de Frígola, manada fer en 1819, dona 10.000 habitants per al Montsià i l'any 1830 es comptabilitzen 10.694 habitants.

Diverses causes condicionaren una mortalitat bastant elevada, especialment la fam, la pesta i la guerra. Com tots sabem, aquest període que estudiem comprèn uns anys molt difícils tant per a Catalunya, en general, com per a les nostres terres en particular. En la dècada dels 30 va aparèixer novament

la guerra, les lluites entre carlins i liberals foren devastadores, tant pel nombre de gent que morí en el conflicte com per les conseqüències econòmiques derivades d'una guerra (camps sense conrear, l'escassetesa d'homes per a treballar paralizà la producció agrícola; a més, les freqüents requises d'animals de càrrega i de ramats privaren l'agricultura de la principal font de treball animal i dels únics adobs que s'empraven). De tot això es desprèn una carestia dels productes que fa que l'alimentació sigui més deficient i, per tant, hi hagi una major exposició a les malalties contagioses.

Una de les malalties més importants féu aparició l'any 1834; es tracta de l'epidèmia de còlera que per primera vegada atacava la península ibèrica i que afectà la major part de les poblacions del Montsià.

La climatologia també juga un paper important. L'any 1829 una forta gelada comportà una mala collita i l'any 1838 fou la forta sequera la que minvà la recol·lecció de fruits. Això motivà un alt preu de les subsistències que afectà de forma negativa l'alimentació.

L'índex més alt de mortalitat el trobem a Masdenverge els anys 1835 i 1836 amb 28 defuncions. L'any 35, 14 dels morts foren albats, 4 homes i 10 dones; l'any 36, 19 foren albats, 4 homes i el nombre de dones mortes fou de 5. El nombre màxim de defuncions a Santa Bàrbara es registra l'any 1834 amb 42 òbits, 22 dels qua foren homes, 16 dones i 4 albats. D'aquestes xifres es desprèn un alt grau de mortalitat infantil; hem de tenir en compte que, en èpoques dolentes, la crisi sempre comença afectant el més dèbil i, en aquest cas, els més febles eren els infants.

Aquest elevat nombre de mortalitat infantil assoleix, durant aquest període, la xifra de 96 morts d'un total de 174 a Masdenverge, la qual cosa representa un 55,77%.

A la població de Santa Bàrbara, aquest fet no es veu reflectit perquè els arxius que es conserven són diferents als de Masdenverge. En el llibre de Masdenverge queda clarament anotat si el difunt és adult o albat; en el llibre de Santa Bàrbara, en canvi, com que es tracta d'una transcripció, només hem pogut constatar com a albats els qui van néixer i morir dins el període estudiat, mentre que tots aquells nens nascuts en anys anteriors al 1833 i morts dintre el període 1833-1840 i que per edat haurien d'ésser considerats albats, no es veuen reflectits com a pàrvuls i, en canvi; se'ls comptabilitza com a adults. L'índex de mortalitat infantil a Santa Bàrbara és del 16,25%; o sigui, d'un total de 203 defuncions, en el període 1833-1840, 33 són considerats albats. Es dona el cas que l'any 1838 no morí cap xiquet. Com queda clar, la diferència entre Masdenverge, amb un 55,17%, és notòria.

Un altre factor que també influeix en el poc augment de la població és la disminució de la fecunditat, com a conseqüència dels factors negatius esmentats anteriorment, sobretot per la guerra que desfà matrimonis i separa possibles parelles.

La cota mínima de baptismes a Masdenverge s'assoleix l'any 1836 amb 29 naixements, 13 dels quals foren homes i 16 dones. A Santa Bàrbara, l'any amb el menor nombre de naixements és el 1835, amb 48, que es reparteixen en 21 xiquets i 27 xiquetes. Moltes vegades la baixa fecunditat va lligada a una mortalitat infantil reduïda (segons Jordi Nadal), però això, a les nostres terres, en aquesta època encara no passava, ja que la mortalitat infantil era bastant elevada. La baixa fecunditat podem atribuir-la a la guerra que durant aquests anys era intensa en aquestes terres considerades com a zones de pas de nombrosos exèrcits.

Tal com hem dit abans, el creixement vegetatiu en aquests pobles sempre ha estat positiu. El punt mínim de creixement el té Masdenverge l'any 1836, on naixen 29 persones i en moren 28, 19 de les quals eren xiquets; per tant, tenim un creixement vegetatiu d'una persona. En aquest any es donen dos factors negatius molt importants: mor molta gent, però, a més, és l'any que registra el nombre més baix de naixements.

A Santa Bàrbara no trobem un cas tan extrem. El creixement vegetatiu més baix correspon a l'any 1834, amb 16 persones, motivat per un elevat nombre de defuncions, concretament 42, però que va acompanyat del nombre més reduït de naixements, com ens trobavem a Masdenverge.

Hem volgut establir una comparació entre els dos municipis estudiats i la resta de la comarca del Montsià. Donat que el primer cens oficial data de l'any 1857, ens ha estat bastant difícil aconseguir les dades poblacionals del període 1833-1840. Les xifres més aproximades són les de l'any 1830 i les del cens de 1842, i com que els anys estudiats per nosaltres es troben compresos entre aquestes dues dates, són aquests els censos que hem agafat com a punt de referència.

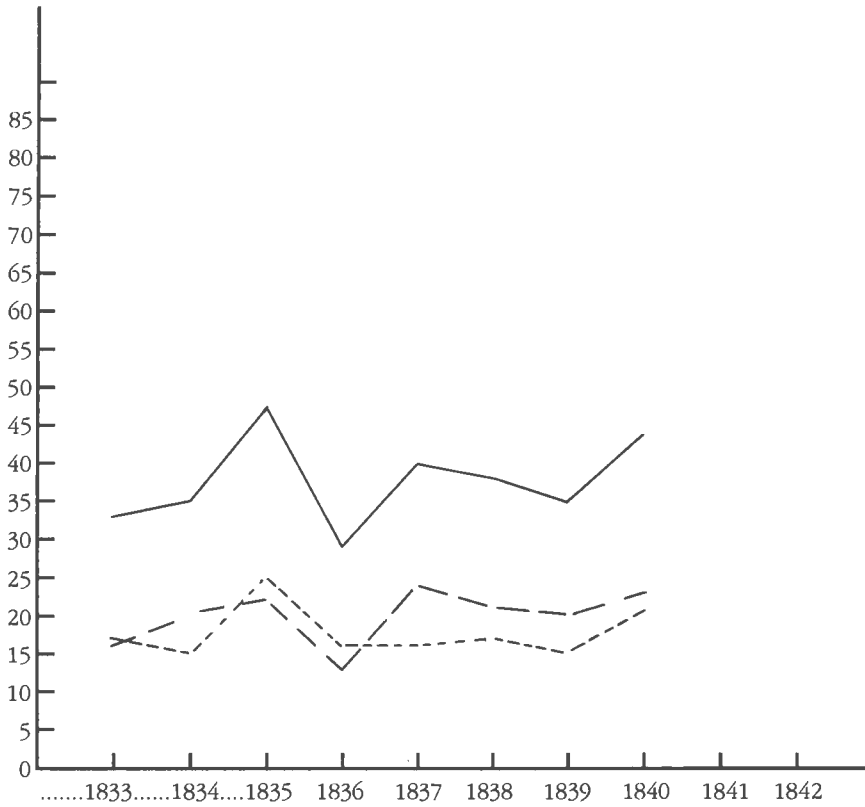
L'any 1830, el Montsià comptava amb una població de 10.682 h. i en el 1842 aquesta xifra havia augmentat a 17.523 h.; això representa un creixement vegetatiu de 6.841 persones, o sigui hi ha un augment del 64,04%. Si comparem aquestes dades amb les de Santa Bàrbara observem que l'augment és bastant més baix, exactament d'un 41,6%, ja que dels 918 habitants que hi havia l'any 1830 es va passar a 1.300 persones l'any 1842.

La població de Masdenverge l'hem trobada lligada a la de Godall. Entre els dos pobles es comptabilitzaven l'any 1830, 810 persones que es convertiren l'any 1842 en 1.276, la qual cosa dóna un augment del 57,53%, xifra que es troba més propera a la mitjana de la comarca del Montsià.

Una causa que podria explicar el baix augment poblacional, comparat amb la resta de la comarca, podria ser que els dos pobles estudiats no tenien cap tipus de fortificació i, com que aquests anys eren de lluites constants, podia passar que molta gent marxés a llocs més segurs. Amposta, que en aquests temps es trobava emmurallada, sofrí un augment de població del 60,65%.

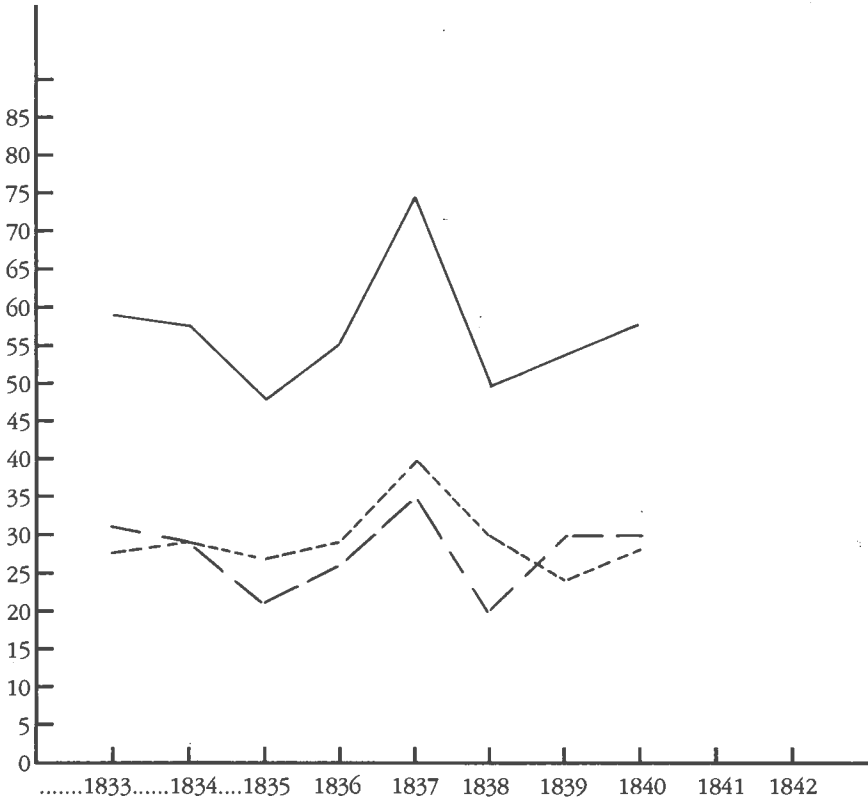
GRÀFIQUES DEL CREIXEMENT VEGETATIU

PARRÒQUIA DE MASNENVERGE
BAPTISMES; 1833 - 1840



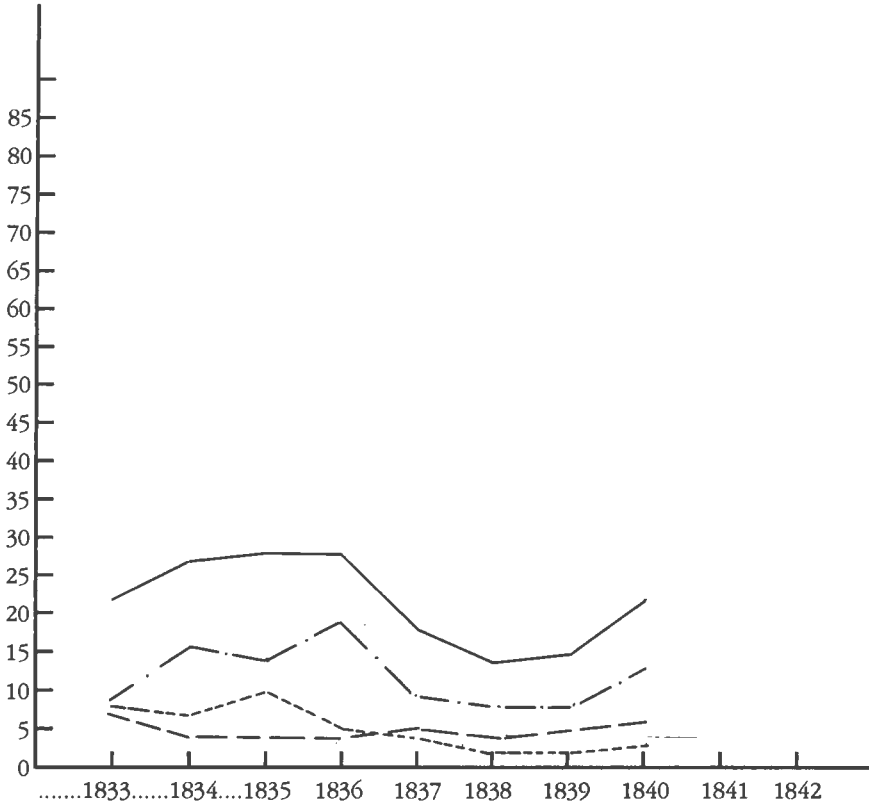
- Nombre total de naixements
- - Nombre total d'homes nascuts
- · · Nombre total de dones nascudes

**PARRÒQUIA DE SANTA BÀRBARA
BAPTISMES; 1833 - 1840**



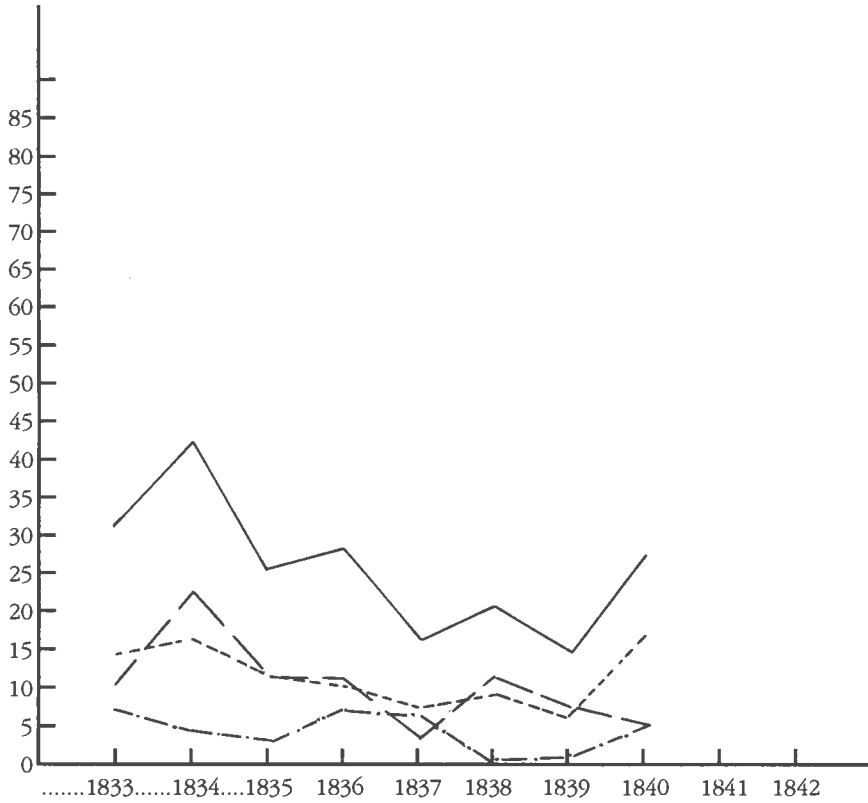
— Nombre total de naixements
 -- Nombre total d'homes nascuts
 Nombre total de dones nascudes

PARRÒQUIA DE MASNENVERGE
ÒBITS: 1833 - 1840



- Nombre total de d'òbits.
- Nombre total d'albats morts.
- - - Nombre total d'homes morts.
- - - - Nombre de dones mortes.

PARRÒQUIA DE SANTA BÀRBARA
ÒBITS: 1833 - 1840



- Nombre total d'òbits.
- Nombre d'albats morts.
- - - Nombre d'homes morts.
- · - · - Nombre de dones mortes.

QUADRES DEL CREIXEMENT VEGETATIU

Defuncions a Santa Bàrbara. 1833 - 1840

ANYS	ALBATS	HOMES	DONES	TOTAL
1833	7	10	14	31
1834	4	22	16	42
1835	3	11	11	25
1836	7	11	10	28
1837	6	3	7	16
1838	0	11	9	20
1839	1	7	6	14
1840	5	5	17	27

Defuncions a *Masdenverge*. 1833 - 1840

ANYS	ALBATS	HOMES	DONES	TOTAL
1833	9	7	6	22
1834	16	4	7	27
1835	14	4	10	28
1836	19	4	5	28
1837	9	5	4	18
1838	8	4	2	14
1839	8	5	2	15
1840	13	6	3	22

Baptismes a Santa Bàrbara. 1833 - 1840

ANYS	HOMES	DONES	TOTAL
1833	31	28	59
1834	29	29	58
1835	21	27	48
1836	26	29	55
1837	35	40	75
1838	20	30	50
1839	30	24	54
1840	30	28	58

Baptismes a Masdenverge. 1833 - 1840

ANYS	HOMES	DONES	TOTAL
1833	16	17	33
1834	20	15	35
1835	22	25	47
1836	13	16	29
1837	24	16	40
1838	21	17	38
1839	20	15	35
1840	23	21	44

Creixement vegetatiu a Santa Bàrbara.

Homes / Dones / Total

ANYS	HOMES			DONES			TOTAL			
	Naixem.	Obits	C. V.	Naixem.	Obits	C. V.	Naixem.	Defuncions H.+Dones	Albats	C. V.
1833	31	10	21	28	14	14	59	24	7	28
1834	29	22	7	29	16	13	58	38	4	16
1835	21	11	10	27	11	16	48	22	3	23
1836	26	11	15	29	10	19	55	21	7	27
1837	35	3	33	40	7	33	75	13	6	59
1838	20	11	9	30	9	21	50	20	0	30
1839	30	7	23	24	6	18	54	13	1	40
1840	30	5	25	28	17	11	58	22	5	31

Creixement vegetatiu a Masdenverge.

Homes / Dones / Total

ANYS	HOMES			DONES			TOTAL			
	Naixem.	Obits	C. V.	Naixem.	Obits	C. V.	Naixem.	Defuncions H.+Dones Albats		C. V.
1833	16	7	11	17	6	11	33	13	9	11
1834	20	4	16	15	7	8	35	11	16	8
1835	22	4	18	25	10	15	47	14	14	19
1836	13	4	9	16	5	11	29	9	19	1
1837	24	5	19	16	4	12	40	9	9	22
1838	21	4	17	17	2	15	38	6	8	24
1839	20	5	15	15	2	13	35	7	8	15
1840	23	6	17	21	3	18	44	9	13	22

L'església de Santa Bàrbara durant el període 1833–1840

L'església de Santa Bàrbara ha sofert diferents canvis des que fou fundada la primera capella fins als nostres dies. En un principi es construí una petita capella que fou insuficient per al nombre de gent que hi acudia i per això s'edifica, anys després, l'antiga església parroquial de Santa Bàrbara que era la que hi havia durant el període que nosaltres estudiem, és a dir, durant 1833 i 1840.

A partir de la seva existència i fins a la meitat del segle XIX, podem distingir dos moments claus en la construcció de l'església de Santa Bàrbara.

a) Construcció de l'ermita o capella de Santa Bàrbara

Fou construïda per iniciativa d'alguns veïns de Tortosa que passaven part de l'any a la Plana treballant les terres de les seves finques.

José Cid Arasa, consort d'Antònia Beltri, va donar el terreny necessari per a edificar la capella. Aquesta fou dedicada a la gloriosa verge màrtir Santa Bàrbara, defensora de tempestes, llamps i pedregades, les quals, segons diu la tradició, eren molt freqüents en aquests indrets. Al costat de la capella varen edificar una petita casa per al capellà, que els diumenges i dies de festa hi anava a celebrar la santa missa. No es pot concretar l'any exacte que foren construïts els dos edificis, però creiem que fou a mitjans del segle XVIII, ja que consta que, amb autorització del capellà de la Galera, el dia 17 d'abril de 1763, es va celebrar a la capella de Santa Bàrbara, el matrimoni d'Antonio Belaguer Monllau i de Rainunda Albiol Tomás. Abans d'aquesta data no s'ha trobat cap partida sacramental.

Aquesta capella i la casa que tenia adossada van formar una sola peça i es feia servir com a abadia. Cap a l'any 1848 aquest lloc es va destinar per a escoles. Anys més tard, els dies 28 i 29 d'abril de 1881, l'alcalde D. Antonio Ferré Balada va disposar que la casa fos enderrocada.

b) Antiga Església Parroquial de Santa Bàrbara

A principis del segle XIX, la petita capella construïda no era suficient per a la nombrosa gent que hi acudia i, llavors, animats pel religiós franciscà Fr. Lorenzo Curto del convent de Jesús, es va acordar entre tots els veïns de fer-ne una de més gran.

El terreny necessari el va donar el pagès Agustín Ferré Mauri (àlies lo Carrové). Una vegada acabats els plànols de l'església (tenia una llargada de

25 metres per 12 metres d'amplada), es va començar l'edifici cap al 1808. Tot i que eren uns moments molt difícils –molta gent es trobava lluitant amb els francesos i, per tant, l'agricultura, la principal font de riquesa, restava molt abandonada–, l'obra es va finalitzar cap a l'any 1814.

L'edifici constava d'una sola nau amb tres capelles, tenia un prebisteri i una petita sagristia. Enfront de l'altar major hi havia la porta d'entrada que donava a la plaça. A la part de dalt de la porta hi havia el cor, on cabien 150 homes.

Fou també durant aquests anys quan es nomenà un coadjutor. Escoltada l'opinió de D. Pedro Bernad, rector de la Galera, i vist el dictament del capítol de la catedral de Tortosa, en ofici del 21 de juliol de 1815, el bisbe D. Manuel Ros de Medrano va decretar que a partir del dia 1 d'agost del mateix any "se nombrase un coadjutor para que teniendo residencia fija en la casa inmediata a la iglesia de las Planas de Santa Bàrbara, administrase a sus moradores los Santos Sacramentos". Llavors es va crear una Vicaria Mutual mentre visqués el rector de la Galera; una vegada mort aquest últim, Santa Bàrbara passaria a ser vicaria perpètua. Això va comportar moltes disputes, perquè en morir D. Pedro Bernad, el seu successor D. Mariano Manuel, l'any 1824, es va oposar a complir la clàusula abans comentada. Això provocà disputes entre els dos municipis que a nivell civil tampoc, tenien bones relacions, ja que els habitants de Santa Bàrbara no volien dependre de la Galera. El seu conflicte civil es resolgué l'any 1828 quan es van separar els dos municipis. El problema eclesiàstic no troba solució fins al 14 de maig de 1845 quan la reina va expedir una reial ordre mitjançant la qual declarava "Vicaria perpètua la Natural de Santa Bàrbara".

Aquesta és la situació en què es trobava l'església de Santa Bàrbara a mitjan del segle XIX. Però aquí no es va acabar tot: aquesta església, construïda durant la guerra del Francès, fou substituïda anys després per una nova edificació que va sofrir moltes calamitats (els va caure quan la construïen) fins que fou acabada pel febrer de l'any 1903.

Els cementiris de la parròquia de Santa Bàrbara

Per la seva estreta relació amb l'església, hem cregut convenient explicar les diferents ubicacions dels cementiris de Santa Bàrbara.

Quan es va edificar l'antiga església de Santa Bàrbara l'any 1815, es va

construir al costat de la mateixa un cementiri en el qual, tot i que no sabem la data de la seva benedicció, sí que consta que el 27 d'agost de 1815 fou enterrat Adrián Codorniu.

Anys més tard, en 1832, es va projectar un nou cementiri situat fora del nucli poblacional en uns terrenys de Cristòbal Arasa i Juana Abelló ubicats a la part est de la població, camí de Masdenverge. Previ permís diocesà, fou beneït el 18 de setembre de 1832 i inaugurat el 2 de novembre del mateix any, quan es donà sepultura a Miguela Martí Vila.

Cinquanta-dos anys més tard van haver de canviar-lo novament de lloc, ja que es quedava petit i amenaçava una gran epidèmia de còlera que es desenvolupà l'any 1885.

Cronologia dels rectors de Santa Bàrbara (1833–1840)

- D. Joaquín Figueres Gil. Fou rector de 1832 a 1834. Va néixer a Alcanar el 13 de febrer de 1799. Va prendre possessió el 4 de setembre de 1832; hi estigué fins al 7 de desembre de l'any 1834.
- D. Salvador Pont. Fou rector a partir del desembre de 1834 i fins al mes de setembre de 1835.
- D. Vicente Climent. Des de l'any 1835 fins al 1840.

Algunes consideracions sobre la parròquia de Masdenverge

En aquest apartat hem intentat de fer un resum de les coses que més ens han cridat l'atenció en les diferents partides baptismals o de defuncions.

ACTES BAPTISMALS

- *24 de gener de 1833*: va néixer la xiqueta Josefa Miró, d'avis materns desco-neguts i, segons havia escrit el capellà, en una nota a part, ens diu que “la nena havia estat batejada pel pare però el capellà tenia dubtes sobre l'execució del sagrament i la va voler tornar a batejar”.
- *5 de febrer de 1834*: van néixer dues bessones, Agueda i Joaquina Fontanet.
- *30 de novembre de 1835*: José Gisbert és batejat per la seva madrina (Rosa

- Cavaller), ja que el nen morí en el mateix moment de néixer.
- *26 de juny de 1837*: es batejaren els bessons Francisco i Joaquín Valdepérez, fills de Francisco Valdepérez i Francisca Roig, que morí com a conseqüència del part.
 - *18 de juny de 1837*: van néixer bessons, Francisco i Jaume Fontanet, fills de Francisco Fontanet i Josefa Gisbert.
 - *12 de novembre de 1837*: es va batejar un nen, Francisco Vicente Barberà, del qual es desconeixien els avis materns.
 - *6 de juliol de 1838*: José Solá fou batejat per la padrina Agustina Fontanet, a causa de l'estat crític del xiquet.
 - *29 de setembre de 1839*: va néixer un nen anomenat Pasqual Peris, fill de Pasqual Peris, soldat solter i d'Esperanza Sanahuja, vídua de la Granadella.
 - *22 de gener de 1840*: foren batejats els bessons Francisco i Bàrbara Royo, fills de Carlos Royo i de Tomasa Domingo.

ACTES DE DEFUNCIONS

Observant les partides de defuncions de la parròquia de Masdenverge, ens han cridat l'atenció els següents aspectes:

- *Testaments*

En totes les partides estudiades (període 1833-1840), quan es fa l'acta de defunció d'un adult es remarca si ha fet testament o no i, en cas afirmatiu, és gairebé sempre el capellà el qui actua com a notari. Sols hem trobat dues persones que tenien el testament en mans de Mariano Montserrat, "escribano de Tortosa".

En total hi ha 30 adults que formalitzaren el seu testament; tenint en compte que moriren durant aquest període 78 adults, podem dir que un 38,46% de persones testaven abans de morir.

- *Morts en acció de campanya*

Tenint en compte que els anys estudiats, 1833-1840, comprenen el període en el qual se sofrí la primera guerra carlina, hem intentat esbrinar quants i quins eren els difunts morts en acció de campanya. Hem trobat els següents:

5 de juliol de 1837 : morí Ramón Arasa
 17 d'octubre de 1839: morí Justo Massó Bayarri
 19 de març de 1840 : morí Pasqual Peris
 30 d'abril de 1840 : morí Francisco Barberá

– *Personatges “notables” de la població de Masdenverge*

– El 28 de setembre de 1833 morí la xiqueta Agustina Pons, filla de Bautista Pons, mestre de primeres lletres.

– El 23 de setembre de 1836 morí el vicari de la parròquia de Masdenverge Mn. José Plá, natural del poble de Traiguera. Va rebre els sagraments, va fer testament i va deixar per al bé de la seva ànima 100 lliures. Li donà sepultura el regent Ramón Montrós.

– *Nens de pares desconeguts*

– El 17 de juliol de 1840 morí la nena Mariana de Ventura, “hija de padres incógnitos”.

– *Donacions qu es feien per al bé de l'ànima*

Era bastant corrent que, quan una persona moria, els seus familiars dotessin la seva ànima amb una quantitat de diners o amb lliures de plata; algunes vegades ho feien els mateixos difunts abans de morir. Hem trobat un total de 49 persones que havien pagat per a aconseguir el “bien del alma”. D'aquests, la majoria són persones adultes però, hi ha algun pàrvul l'ànima del qual els seus pares també van dotar amb diners.